

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ
СТЕФАНИКА**

Факультет філології

Кафедра української мови

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ ЛІНГВІСТИКИ ТА ТЕОРІЯ МОВИ»**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Освітня програма А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)

Предметна спеціальність А4.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Галузь знань А Освіта

Освітня кваліфікація: Магістр середньої освіти за предметною спеціальністю

Середня освіта (Українська мова і література)

Професійна кваліфікація: Вчитель-магістр української мови і літератури закладу загальної середньої освіти

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1
від 29 серпня 2025 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	«Історія лінгвістики та теорія мови»
Викладач	Барчук Володимир Михайлович
Контактний телефон викладача	+380342 596008
Е-mail викладача	volodymyr.barchuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	упродовж семестру за встановленим розкладом на кафедрі та з розрахунком відповідного часу
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Курс ІЛ та ТМ є комплексним. Про це свідчить його назва: з одного боку, курс вивчає зародження та розвиток світового мовознавства, наукових теорій та напрямів, а з іншого присвячений опрацюванню теоретичних аспектів мови як системи. Інтегрований курс представляє царину загального мовознавства, що протиставлене частковому, яке вивчає конкретні мови та окремі мовні одиниці. Значення курсу полягає у поглибленні та узагальненні усіх лінгвістичних знань, курс підвищує рівень лінгвістичного інтелекту, формує філологічний та мовознавчий світогляд, забезпечує комплексне розуміння мовознавства в системі наук та мови в системі суспільних відносин.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
Мета курсу: дати загальні знання з історії лінгвістики та теорії мови, знати і розуміти еволюційний шлях розвитку лінгвістики як науки, розуміти, знати, інтерпретувати мовні явища та визначальні особливості мови як універсальної системи та природного і суспільного феномена. Цілі курсу: - знати історію світової лінгвістики; - ознайомити із науковою працею видатних мовознавців на тлі періодів становлення наукової лінгвістичної парадигми; - розуміти місце мовознавців, їхніх концепцій і теорій в еволюції вчення про мову; - знати етапи розвитку мовознавства; - розуміти мову як феномен: суспільний, психічний, когнітивний, історичний; - знати будову мови, її структурні рівні, інтерпретувати мову як універсальну систему; - ознайомити із методологією мовознавства.	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні задачі або проблеми в галузі освіти, що передбачає здійснення інновацій та проведення педагогічних досліджень і характеризується невизначеністю умов. Загальні компетентності: ЗК-1. Здатність до застосування знань у практичних ситуаціях професійної діяльності.	

ЗК-2. Здатність до здійснення науково-педагогічних досліджень, розроблення проєктів та генерування нових ідей у галузі освіти.

ЗК-10. Здатність поважати погляди представників інших культур, цінувати різноманіття та мультикультуральність, дотримуватися гендерної рівності, зважати на права людей з особливими потребами.

Фахові компетентності:

СК-1. Здатність застосовувати знання із літературознавства та мовознавства для вирішення професійних завдань, вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень.

СК-2. Уміння поглиблювати теоретичні та практичні знання з мовознавчих, літературознавчих, психолого-педагогічних дисциплін, здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності і визначати потреби, перспективи та наявні ресурси для професійного розвитку впродовж життя.

СК-4. Здатність розуміти тенденції в науці та освіті, готовність до використання інновацій у професійній діяльності.

СК-7. Здатність планувати, організовувати, виконувати та презентувати прикладне дослідження з української мови / літератури, застосовувати елементи теоретичного й експериментального дослідження в професійній діяльності.

СК-12. Здатність до усвідомлення національно-світоглядного, художньо-виховного, творчо-розвивального потенціалу української мови та літератури, вміння враховувати національні, етнічні, регіональні особливості освітнього процесу, формувати національно свідому особистість.

Програмні результати навчання:

ПР-02. Усвідомлює специфіку предметної області, орієнтується в різних лінгвістичних напрямках і школах, літературних напрямках і течіях, критично осмислює історичні надбання та новітні досягнення мовознавчої і літературознавчої науки.

ПР-03. Використовує сучасні методики й технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості викладання і навчання української мови й літератури, демонструє вміння практичного застосування педагогічних інновацій у професійній діяльності.

ПР-04. Здійснює науковий аналіз мовного, мовленнєвого й літературного матеріалу, демонструє вміння класифікувати, упорядковувати й узагальнювати навчальний матеріал відповідно до умов навчального процесу, потреб формування ключових компетентностей здобувачів освіти.

ПР-05. Володіє вміннями виконувати власне дослідження, визначає і характеризує основні принципи та методи науково-педагогічних досліджень, демонструє навички узагальнення й презентації отриманих результатів.

ПР-07. Володіє методикою розробки освітніх проєктів, аналізує спроможність управління процесом їх упровадження, прогнозує очікувані результати.

ПР-13. Володіє здатністю до самостійного та автономного навчання впродовж життя за індивідуальною траєкторією розвитку, визначає індивідуальні професійні потреби, шляхи покращення власної педагогічної майстерності, мотивує учнів до саморозвитку.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	24 год.
практичні заняття	36 год.
самостійна робота	120 год.

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
перший	A4.01 Середня освіта (Українська мова і література)	перший	нормативний
Тематика навчальної дисципліни			
Тема		кількість годин	
		лекції	прат. заняття сам.роб.
Тема 1. Предмет, завдання і значення курсу ІЛ та ТМ. Лінгвістична традиція давнього світу. Лінгвістика середньовіччя.		2	4 10
Тема 2. Порівняльно-історичне мовознавство. Лінгвістична спадщина В. фон Гумбольдта.		2	2 10
Тема 3. Мовознавство др. пол. 19 – поч. 20 ст. Натуралістичний напрям у мовознавстві. Молодограматизм. Неолінгвістика.		2	2 10
Тема 4. Лінгвістична концепція Ф. де Соссюра. Основні напрямки дескриптивізму: празький структуралізм, глосематика, американський структуралізм.		2	4 10
Тема 5. Послідовники структуралізму сер. 20 ст.: Л.Теньєр, Е.Бенвеніст, А.Мартіне, Є.Курилович. Генеративізм. Л.Вітгенштайн.		2	4 10
Тема 6. Сучасне мовознавство: когнітивна лінгвістика, функціональна лінгвістика, комунікативна лінгвістика. Інтерпарадигмальні лінгвістичні науки.		2	4 10
Тема 7. Теорія мови. Мова як семіотична система.		2	2 10
Тема 8. Мова і мислення. Мова і мовлення.		2	2 10
Тема 9. Структура мови. Основні і проміжні рівні мови.		2	4 10
Тема 10. Мова як суспільне явище.		2	4 10
Тема 11. Мова як історичний феномен.		2	2 10
Тема 12. Методологія лінгвістичних досліджень.		2	2 10
Загальна кількість годин		24	36 120
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Система оцінювання курсу відповідає критеріям оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти в університеті. Допуск до іспиту становить максимум 50 балів, мінімум 25 балів; за складання іспиту – максимум 50 балів, позитивний мінімум 25 балів. Робота на практичних заняттях упродовж семестру оцінюється за 100-бальною шкалою. Під час виставлення допуску до іспиту враховуються навчальні досягнення, отримані в процесі оцінювання на практичному занятті (максимум 30 балів, включаючи контрольну роботу), самостійна робота (включаючи індивідуальне завдання, зокрема реферативне повідомлення) максимум 20 балів. Загальна максимальна кількість балів за навчальний курс становить 100 балів.
Вимоги до письмових робіт	Письмова контрольна робота складається з трьох питань теоретико-практичного характеру: терміни написання роботи – 9, 18 практичне заняття.
Практичні заняття	Опрацювання програмових питань зі всіх розділів курсу. Форма: усне повідомлення, дискусія, реферативне повідомлення, аналіз першоджерел.
Умови допуску до підсумкового контролю	Допуском до іспиту є отримання позитивної підсумкової оцінки (максимум 50 балів, мінімум 25 балів). Під час визначення рейтингового підсумкового контролю враховується опрацювання тем, успішне виконання контрольних робіт, успішне реферативне повідомлення, індивідуальне завдання.
Підсумковий контроль	Форма контролю: екзамен; форма складання: усна відповідь або письмова екзаменаційна робота; усний захист екзаменаційної роботи – за бажанням студента.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи. Письмові роботи виконують здобувачі освіти, які навчаються за загальним графіком, відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника», та індивідуальним графіком, відповідно до «Положення про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/>. Форму письмового виконання роботи втілено на практичних, індивідуальних заняттях, під час написання контрольної, самостійної роботи чи виконання індивідуального завдання.

Академічна доброчесність. У «Кодексі честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» встановлені загальні морально-етичні принципи та правила поведінки, яких мають дотримуватися всі учасники навчально-освітнього процесу. За цим документом представники університетської громади повинні дотримувати принципу академічної доброчесності та у всій своїй навчальній та викладацькій діяльності зобов'язані діяти порядно, доброчесно. <https://pnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/>

За дотриманням членами університетської громади морально-етичних та правових норм цього Кодексу відповідає «Комісія з питань етики та академічної доброчесності» при університеті, яка відстежує і регламентує поведінку здобувачів освіти в навчальному процесі. <https://pnu.edu.ua/polozhennia-pro-zapobihannia-plahiatu/>

Відвідування занять. Урегульовано «Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/>. У разі пропуску занять здобувачі освіти повинні відпрацювати їх

індивідуально в письмовій чи усній формі, щоб виконати всі завдання вхідного, поточного, підсумкового контролю.

Неформальна освіта. Порядок здобуття неформальної освіти та визнання її результатів регламентує «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника». <https://nmv.pnu.edu.ua/нормативні-документи/polozhenja/>

Для здобуття неформальної освіти рекомендовано використання платформ Coursera, Prometheus, Udemy, EdEra та ін.

8. Рекомендована література

1. Барчук В. Девіації сучасного суспільного мовлення: обценна лексика (на матеріалі блогів на Цензор.нет). *Вісник НТШ «Слово»*. Івано-Франківськ, 2022. № 17 (65). С. 34–46. <https://lib-old.pnu.edu.ua/bitstream/123456789/16534/1/document.pdf>
2. Барчук В. Літературні мови в історії українського народу: до проблеми об'єкта курсу «Історія української літературної мови». *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2023. Вип. 2 (50). С. 18–23.
3. Барчук В. Гуцульська космогонічна легенда: етнолінгвальний вимір. *Вісник НТШ «Слово»*. № 18 (69). Івано-Франківськ, 2023. С. 45–54. <https://pvntsh.nung.edu.ua/index.php/word/article/view/1903/1845>
4. Бацевич Ф. Філософія мови. Історія лінгвофілософських учень : підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2008. 240 с.
1. Гаджієв Р. Лінгвістика на карті світу. Київ: Віхола, 2022. 384 с.
2. Зеленько А.С. Загальне мовознавство: Навч. посіб. К.: Знання. 2010. 380 с.
3. Ковалик І.І., Самійленко С. П. Загальне мовознавство. Історія лінгвістичної думки. Київ: Вища школа, 1985. 215 с.
4. Кочерган М.П. Загальне мовознавство. Київ: Академія, 2003. 463 с.
5. Кочерган М.П. Основи зіставного мовознавства: підручник. Київ: Академія, 2006. 424 с.
6. Кононенко В. Українська лінгвокультурологія.. Київ: Вища школа, 2008. 327с.
7. Куранова С.І. Основи психолінгвістики: навч. посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2012. 208 с.
8. Селіванова О.О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики. Київ, 1999. 148 с
9. Семчинський С.В. Загальне мовознавство. Київ, 1996. 416 с.
10. Шарманова Н. Етнолінгвістика : навчальний посібник для студентів факультету філології / за ред. Ж. Колоїз. Кривий Ріг : НПП Астерікс, 2015. 192 с.

Володимир Барчук